

Proces małżeński w świetle Dignitas connubii – pierwsze doświadczenia. Materiały z ogólnopolskiego spotkania pracowników sądownictwa kościelnego w Gródku nad Dunajcem w dniach 11–12 czerwca 2007 roku,
red. T. Rozkrut, Wydawnictwo Biblos, Tarnów 2008,
s. 162.

Publikacja „Proces małżeński w świetle *Dignitas connubii* – pierwsze doświadczenia” jest owocem odbytego w dniach 11 i 12 czerwca 2007 r. w Gródku nad Dunajcem III Ogólnopolskiego Forum Sądowego. Tematykę owego Forum zarysował już we wprowadzeniu Ks. Prof. PAT dr hab. Tomasz Rozkrut – organizator spotkania i redaktor recenzowanej publikacji. Zauważył on m.in., „że nowe problemy przed którymi stoi Kościół w Polsce dotyczą także jego sądownictwa. Z niektórymi z nich spotykamy się w naszej codziennej pracy. Są to między innymi, powszechna emigracja ludzi młodych pociągająca za sobą także życie w wolnych związkach, częsty brak przygotowania do małżeństwa kanonicznego, laicyzacja życia codziennego. (...) Z wyżej wymienionymi oraz z innymi problemami muszą się zmierzyć jasne zasady Instrukcji *Dignitas connubii*, które mamy wiernie aplikować. Chciałbym, aby to nasze kolejne spotkanie oprócz ubogacenia intelektualnego wniosło także trochę optymizmu do naszej codziennej pracy sądowej” (s. 10).

Omawiana książka jest trzecią publikacją w ramach Ogólnopolskiego Forum Sądowego i składa się z ośmiu wygłoszonych referatów. Pierwszy artykuł jest autorstwa ks. dr. Sławomira Odera – Oficjała Trybunału Apelacyjnego Wikariatu Rzymu oraz postulatora

w procesie beatyfikacyjnym Sługi Bożego Jana Pawła II. Ks. Oficjał przedstawia najpierw krótki zarys historii Trybunału Apelacyjnego przy Wikariacie Diecezji Rzymskiej po czym przechodzi do omówienia wybranych aspektów funkcjonowania tegoż Trybunału. I tak opisuje m.in. jego skład osobowy, urząd obrońcy oraz problem poradni prawnych. W podsumowaniu stwierdza, że „nawet najlepiej przygotowany pod względem profesjonalnym zespół ministrów systemu sądowniczego nie wypełni dobrze powierzonych mu zadań, jeśli nie wykona tego szybko. Przedłużające się procesy są negacją sprawiedliwości” (s. 13–30). Drugi artykuł „Normy Instrukcji *Dignitas connubii* w konfrontacji z teorią procesu. Zagadnienia wybrane” to elaborat Przewodniczącego Rady Prawnej Konferencji Episkopatu Polski Ks. bpa prof. KUL Andrzeja Dzięgi – biskupa Sandomierskiego. Po przedstawieniu ważniejszych kwestii teoretyczno-procesowych w świetle norm Kodeksu Jana Pawła II autor przechodzi do zwrócenia uwagi na trzy podstawowe zadania sędziego: pierwsze, to prowadzić proces ściśle według jego wewnętrznej struktury; drugie, to pozwolić stronom działać w procesie; trzecie, to działać z urzędu, gdy wymaga tego sprawiedliwość. Następnie ks. biskup omawia zwyczajne zadania obrońcy wężła oraz kwestie pisemności–ustności postępowania. (s. 31–44). Ks. prof. UKSW dr hab. Grzegorz Leszczyński – oficjał łódzki – prezentuje artykuł pt. „Dowodzenie w procesie małżeńskim – wykluczenie dobra wierności”. Autor przyjmując argumentację zmierzającą do oddzielenia dobra wierności od przymiotu jedności małżeńskiej przedstawia po krótku przedmiot wykluczenia dobra wierności małżeńskiej w świetle doktryny i orzecznictwa, a następnie podstawowe środki dowodowe wykorzystywane w dowodzeniu symulacji częściowej polegającej na wykluczeniu dobra wierności małżeńskiej (s. 45–62). Kolejny artykuł „Zasada kolegialności w procesie o nieważność małżeństwa w świetle Instrukcji *Dignitas connubii*” to dzieło pióra dr Marty Greszaty. Autorka po przedstawieniu definicji tego, czym jest trybunał kościelny, jakie są rodzaje trybunałów, co to jest trybunał kolegialny i po przedstawieniu pojęcia zasady procesowej, przechodzi do zasady kolegialności zawartej w Instrukcji *Dignitas connubii*. Tutaj, powołując się na art. 45 Instrukcji analizuje trzynastcie kompetencji trybunału kolegialnego, czyli sędziów tworzących trybunał kolegialny w sprawach o nieważność małżeństwa (s. 63–85). Ks. prof. PAT dr hab. Tomasz Rozkrut w artykule „Zasada zgodności formalnej i substancjalnej dwóch wyroków w kanonicznym procesie małżeńskim według *Dignitas connubii*” prezentuje najpierw

doktrynę na temat zgodności dwóch wyroków oraz orzecznictwo rotalne na temat zgodności ekwiwalentnej. Konkludując, profesor z Tarnowa, stwierdza, że „jesteśmy na początku nowej drogi w kanonicznym procesie małżeńskim, zwłaszcza na poziomie apelacyjnym w sądach metropolitalnych, i dlatego nie ulega wątpliwości, że do zarysowanej problematyki trzeba będzie w przyszłości powracać” (s. 87–102). Kolejny artykuł recenzowanej publikacji „Adwokat w procesie o nieważność małżeństwa” jest autorstwa ks. prof. dr. hab. Ryszarda Sztychmiller. Autor dokonuje analizy zadań adwokata, a także ustala praktyczne rozwiązania. Interesująca jest konkluzja autora, w której stwierdza: „solidne wypełnianie przez adwokatów swoich obowiązków na poszczególnych etapach procesu jest wielką pomocą dla strony, ale także dla sądu. Zarówno strona jak i sąd znajdują się wtedy w komfortowej sytuacji: nie są osamotnieni w odkrywaniu prawdy o małżeństwie” (s. 103–128). Profesor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego ks. prof. dr. hab. Stanisław Paździor w artykule „Zastosowanie w procesach małżeńskich kan. 1095 nr 2” przybliża kwestie związane z aplikacją kan. 1095 nr 2 poprzez wskazanie konkretnych przyczyn powodujących poważny brak rozeznania oceniającego. Autor wymienia poszczególne przyczyny, które mają wpływ na zdolność oceny krytycznej w odniesieniu do istotnych praw i obowiązków małżeńskich. Prof. KUL wymienia m.in.: upośledzenie umysłowe, choroby i uszkodzenie mózgu, alkoholizm, narkomania, niedojrzała osobowość, padaczka. We wnioskach dyskusyjnych autor stwierdził, że osoba udzielająca porad prawnych przy wnoszeniu skargi o nieważność małżeństwa winna mieć na uwadze powyższe okoliczności (s. 129–145). Ostatni artykuł autorstwa dr Aleksandry Brzemia-Bonarek nosi tytuł: „Dowód zdobyty w sposób niegodziwy według Instrukcji *Dignitas connubi*”. Autorka – adwokat w Sądzie Metropolitalnym w Krakowie – dokonuje krytycznej oceny art. 157 Instrukcji zauważając, iż artykuł ten może być traktowany jedynie jako drogowskaz, zalecenie, a nie jako nakaz zachowania się (s. 147–154).

Publikacja zawiera także treść kazania wygłoszonego podczas Mszy św. przez ks. proboszcza parafii bł. Karoliny w Tarnowie ks. mgr Stanisława Dutkę (s. 155–158) oraz cztery wnioski z sympozjum. (s. 159).

Publikacja oprócz dużego waloru naukowego, o czym świadczą artykuły wybitnych kanonistów (którzy są nie tylko teoretykami ale praktykami), posiada także wymiar praktyczny polegający na przybliżeniu pracownikom sądów kościelnych konkretnych proble-

mów napotykanym w pracy sądowej. Recenzowana pozycja jest doskonałym narzędziem nie tylko dla teoretyków prawa procesowego, małżeńskiego, ale także, a może przede wszystkim dla praktyków parających się tymi sprawami w sądach kościelnych. Gorąco polecam lekturę tej książki.

ks. Robert Kantor